

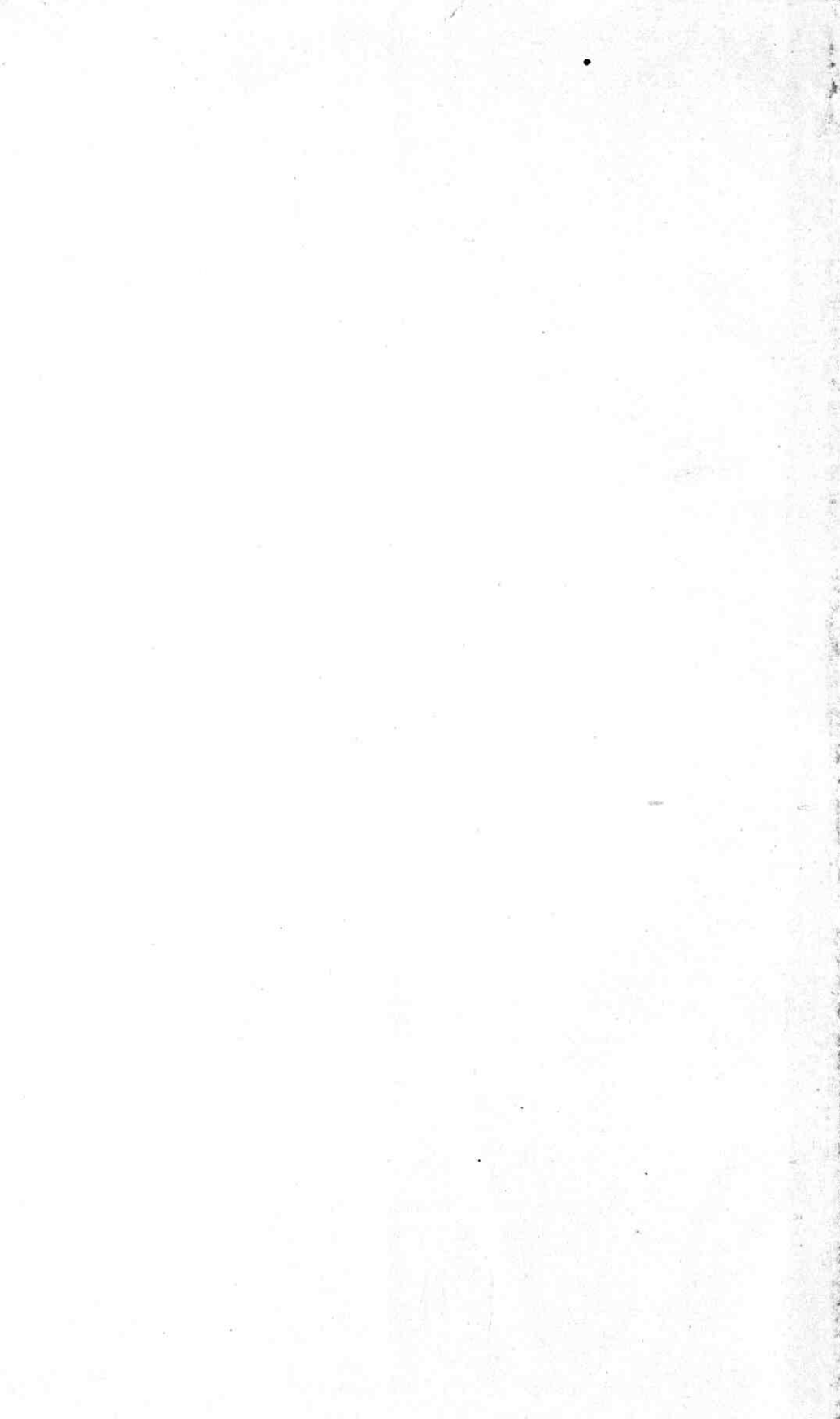
Een blik in het Amerikaansch volksleven en het reizen op Amerikaanschen spoorwegen

<https://hdl.handle.net/1874/234476>

mm 10887

BR.1870.I.5.

1870 I, 5

EEN BLIK IN HET AMERIKAANSCH VOLKSLEVEN
EN HET REIZEN OP AMERIKAANSCH
SPOORWEGEN.

DOOR W. VAN DER MOER.

Ik zal een gordel rondom de aarde
vervaardigen.

SHAKESPERE.

De reiziger uit vreemde landen, die door eene stoomboot der Cunard of Fransche lijn binnen weinige dagen naar de wereldstad Nieuw-York is gebragt, zal met regt vinden dat het prachtig ingerigte vaartuig eene waardige introductie is in het nieuwe werelddeel, waar alles even grootsch is, als hij het zich heeft voorgesteld. De prachtige baai met hare lagchende oevers en tallooze villa's, alhoewel niet zoo schoon als die van Rio Janeiro, noch zoo weelderig in kleuren als die van Napels, in sommige opzigten ten achteren bij de indrukwekkende haven van Stokholm, vervult hem met bewondering, en het doffe geraas van het metropolis, dat opgaat van achter het mastbosch, zegt hem reeds dat hij een der middelpunten van den wereldhandel nadert. Hij vindt in Broadway eene straat vol van de teekenen eener ontzagchelijke weelde en rustelooze werkzaamheid, en veel drukker dan de meest bezochte wijken van Parijs en Londen. Even als de Oostersche bazars, ten deele gewijd aan banken, ten deele aan grossiers-magazijnen en weder ten deele aan

den kleinhandel, maakt de benedenstad, voornamelijk waar niets dan magazijnen en kantoren en natuurlijk de noodige restauraties en „barrooms” te vinden zijn, zoowel een magtigen als gunstigen indruk door de groote pracht, die in alles is ten toon gespreid, niettegenstaande de zonderlinge plaatsing van marmeren paleizen tusschen ellendige oude houten en steenen huizen, en het rijden van elegante ekwipaadjes, uitmuntend voor het Hydepark of het Prater geschikt, tusschen „hacks” (hetgeen men het best door *coupé* vertaalt) en andere rammelkasten. Met verwondering beschouwt hij het hogere gedeelte der stad, dat van wijde en geregelde straten is voorzien, zonder een Hausmann daartoe te voorschijn te roepen, en hoewel hij moge glimlagchen wanneer hij bij de paleizen der groote kooplieden geene *porte-cochère* terugvindt (want de stallen vindt men slechts zeer zelden in de onmiddellijke nabijheid van het huis des eigenaars), zoo wordt hij toch getroffen door de mijlen-lange *avenues*, aan beide zijden bebouwd met kostelijke marmeren paleizen van bijna onvergelykelijke pracht. In het Central Park vindt hij een aanschouwelijk bewijs van den rijkdom dezer groote republiek, zoo goed aangelegd als het is met zijne fonteinen, rotspartijen, grotten, menagerie, standbeelden en prachtige rij- en wandelwegen. Dit park is inderdaad een rijkdom voor het metropolis, eene eer, een gezondheid verspreidend bezit. In één woord, om niet eens te gewagen van de hogere, intellectuële genoogens, die hij in deze eigenlijke hoofdstad der Unie vindt, kan het niet anders of hij moet verbaasd staan over de grootschheid van dit gedeelte der nieuwe wereld, en thans begint hij werkelijk de beschrijvingen te verstaan der Amerikaansche rijkdommen, der Amerikaansche energie, waarvan geheel Europa weérgalmt. Een bezoek aan de goudbeurs doet hem op eens een klein denkbeeld opvatten van de beurzen te Londen en te Parijs, wanneer hij daar 100 en meer millioenen dollars op één dag ziet omzetten, zonder hier nog te spreken van de effectenbeurs, de korenbeurs, die van petroleum, enz. enz. Op de „*American Institute fair*,” dat kolossale tentoonstellingsgebouw, vindt hij de bewijzen van dat vindingrijke genie, waarop geene andere natie der wereld kan bogen. Hij is ten volle overtuigd, dat de ge-

tuigenissen, die hij in zijn vaderland heeft gehoord, niet overdreven waren, hetzij door vaderlandsliefde of door partijdigheid, en hij is verlangend meer van dit wonderland te zien; en vol verwachting wat hij zien zal op zijn weg naar de politieke hoofdstad, en later naar het beroemde Canada, bekend uit de Engelsche geschiedenis, en even groot thans in zijne treurige onderwerping als toen het in volle kracht bestond, toen het staatslieden en presidenten voor de Unie voortbragt. Voor wij hem echter op deze reis zullen vergezellen, acht ik het niet onaardig den lezer een blik te doen slaan in het volksleven der bewoners van deze voor velen zoo gevaarlijke stad. Ik zal echter kort zijn, daar het hoofddoel van dit opstel is hem met de wijze van reizen hier bekend te doen worden.

Laat ons op een zaterdagavond b.v. de Bowery eens langs wandelen, wanneer, met uitzondering van de *loafers* uit de buurt en de dieven, zakkerolders en moordenaars, die de in deze breede straat zoo talrijke likeurwinkels, saloons en geheimzinnige kelders druk bezoeken, — ik zeg wanneer, met uitzondering dier uitgeworpenen der maatschappij, men naauwelijks een man, eene vrouw of een jongen ontmoet, dien het loon van eene week werkens in den zak heeft en thans niet druk bezig is om een gedeelte daarvan en somtijds het geheel te verteren. Op zaterdagavond vloeijen om zoo te spreken al de inwoners uit de omliggende buurten, mannen vrouwen en kinderen, in de Bowery te zamen. (Deze naam was vroeger *Bouwerij*, de plaats waar indertijd vele Nederlandsche boeren woonden en den landbouw beoefenden.) Bijna geene natie zal men in deze menschenmassa niet gerepresenteerd vinden. Chinezen, Japanezen, Indianen, Negers bewegen zich tusschen Amerikanen, bewoners en pas aangekomenen uit alle deelen van Europa, en bezoekers uit iederen staat van de Unie. Het Babel der verschillende talen is verschrikkelijk; het geraas der voorbijgaande rijtuigen en vrachtwagens, het geschreeuw der nieuwsventers, terwijl zij eene extra editie der avondcouranten aankondigen, en de exemplaren voor één of twee cents spoedig uitverkoopen, het luidruchtig waarschuwen der „*cardrivers*,” „*expressmen*” en „*auctionsalesmen*” is oer-verdoovend; de heerlijke glans der gaskroonen in de win-

kels is verblindend; de modder ligt zes duim diep; en de Bowery is in volle glorie. De weinige politie-agenten, de Chinesche cigarenverkoopers (die men hier in grooten getale langs de straten bij hunne stalletjes ziet staan), de orgeldraaijers met één arm (soldaten uit den laatsten oorlog, die men op bijna iederen hoek vindt zitten), en de vele domme gezigten vóór de winkels van gemaakte kleederen, die buiten de deur veeltijds bijna hun geheelen voorraad hebben hangen, schijnen de eenige te zijn die hunne bedaardheid en bezadigdheid behouden hebben; al het overige is modder, leven, geraas en verwarring. En welk eene gemengde menigte is het, die letterlijk over het trottoir zwermt! op passende werklieden, die er aan denken, niet hoe veel, maar hoe weinig zij kunnen besteden, voor nieuw en duur gereedschap, dat hen in staat zal stellen meer geld met hun ambacht te verdienen, of die glimlagchend van zelfvoldoening de „Atlantic Spaarbank” binnentreden, om hun klein deposit te maken; jonggetrouwen, die de weinige meubelen gaan koopen, waarmede zij hun eigen huishouden willen beginnen, en die met begeerige blikken de vele meubel-magzijnen aanschouwen, die zij voorbijgaan; armoedig uitzierende vrouwen, met de handen en armen gewikkeld in een ruwen wollen doek, met een *baby* op den eenen arm en eene mand met den zondagschen voorraad brood, vleesch en groenten aan den andere. (De wollen doeken en babies zijn een van de karakteristieke verschijnselen op de Bowery. Van de twee vrouwen is het zeker dat eene den eerste om den hals en den tweede op den arm draagt). Negerinnen met groote manden waschgoed, hetwelk in vreemd contrast is met de kleur van hare huid; jong Amerika, zich haastende om eene kwartjes-plaats op de galerij in het Bowery-theater te krijgen; de stevige Duitscher, die met zijne beminde naar het Stadt-theater of naar de Atlantic of Pacific music-halls gaat, alwaar hij evenveel glazen lagerbier zal drinken als eene waschvrouw kopjes thee, zonder eenigszins beschonken te zijn; vlasbaarden, die zich in de likeursaloons dringen of in de stampvolle winkels, vastbesloten den geheelen nacht uit te blijven, zonder vooruit te denken aan de onthouding, waartoe hunne vooruitberekende uitspattingen hun tot den volgende zaterdag zullen nood-

zaken; zeelieden van elke natie en kleur, die ingeroepen worden door de vrouwspersonen achter de gordijntjes in de gevaarlijke „*basement dens*” (want Waterstreet schijnt, evenals de rest, langzamerhand geneigd „*up town*” te gaan verhuizen); Sinaasappelen-verkoopters, met karren volgeladen met deze vrucht; cigarenverkoopers, uitdeelaars van circulairen, luidruchtig hunne waar aanprijzende; venters van al wat maar goedkoop is of schijnt, ten einde koopers te lokken: allen er op uit hetzij met iets goeds of iets kwaads wat te verdienen, en niet de minste moeite doende zulks te bedekken. De manufactuurwinkel, met zijn helder licht en prachtige kleuren en weërkaatsende spiegels, is het grootste aantrekkingspunt. Aan zijne lange toonbanken vindt men jonge dames van verdacht uiterlijk, met nagemaakt goud in de ooren en valsche juweelen, die zij aan hals en handen ten toon spreiden, en die naar linten, kant of katoen fluweel vragen, daar zitten naast eerwaardige dames, die zorgvuldig met hare vingers de stof bevoelen voor een kinderrok, nagaande hoe goed dat zoude staan, en hoe lang het zoude duren, en of zij het niet met iets goedkoopers af zouden kunnen. Stevige, blozende landbouwers van buiten, die sokken kopen of voor den eersten keer zich de weelde gaan veroorloven van een — zijden zakdoek, kijken bedeesd en alsof zij niet zeer op hun gemak zijn, wanneer zij den eigenaar van dien indrukwekkenden winkel te woord staan; kleine kinderen, zich schuw achter hunne moeders rokken verschuilende, zien verwonderd over al de pracht rondom hen, benijden de gelukkigen van de familie voor wie de kleine inkoop gedaan wordt. Anderen staan geduldig te wachten tot de beurt aan hen komt om bediend te worden. In de plaatsen, waar kleederen bij auctie verkocht worden, is hij die met den verkoop is belast (*salesman*) op zaterdagavond altijd druk in de weer. Gewoonlijk is dit iemand met groote kracht voorzien, wat zijne ademhalingsorganen betreft, want het is zijn stemgeluid, dat door zijn schellen klank de voorbijgangers binnen moet lokken. Hij is iemand, die zijn „*business*” goed verstaat, en stelt even veel belang in den verkoop van een stuk van 25 cents als hij aan den dag zou leggen in dien van een 20 dollar-jas, indien zijn magazijn zulk een duur artikel bevatte. De

koopers loopen rond en betalen de goederen, sommigen met een bedeesd gezigt, anderen met eene onbeschaamde zelfvoldoening, die hun echter eene scherpe opmerking, zoo niet eene bijtende satire van den gladgetongden *salesman* bezorgt. Een haastige blik van dezen begroet u bij uw binnentreden, maar zijn geoeffend oog ziet oogenblikkelijk de Broadway-sned van uw jasje en van uw pantalon; hij weet dat gij geen klant zult zijn, en zonder zich verder om u te bekommeren, gaat hij met den verkoop voort. „Ziehier nu, heeren!” roept hij uit met een blik op een jas, die hij in de hand heeft en die ettelijke jaren ten achteren is wat den smaak betreft: „hier is een duffelsche overjas, zooals gij er aan Broadway tot geen prijs kunt krijgen, geheel nieuw geboord, fluweelen kraag en soliede stof. Nu, wat zullen wij inzetten op deze overjas?” Een bescheiden individu biedt twee dollars. „Twee Dollars? Lieve Hemel! twee dollars voor een overjas! Welaan, heeren,” gaat hij voort, „wij zetten haar in op twee dollars. Twee dollars, twee dollars, twee vijftig, — drie, — drie vijftig, — drie vijftig, — vier dollars. Wel, wat biedt u, mijnheer?” (Dit is tot iemand, die juist binnenkomt en geen idee had op de te koop aangeboden antiquiteit een bod te doen) vier dollars, — vier dollars, — vier vijftig, — vier vijftig — vier vijf — edele heeren, als ik rijk was gaf ik twintig dollars voor die overjas, en ging ik morgen door Central Park wandelen om te toonen hoe mooi ik er mede was! Hier Jim, trek ze eens aan. Nu komaan, biedt iemand meer dan vier vijftig voor die overjas? Zij moet verkocht worden: Vier vijftig, vier vijftig, eenmaal, andermaal — — wat! gij wilt dien jongen man toch die overjas, geboord, fluweelen kraag, en goede stof, niet voor vier vijftig laten houden?”

Alleen het idee van zoo iets maakt den *salesman* verontwaardigd, en hij loopt als razend de tafel op en neder, gesticulerende en schreeuwende als een vijfde-klasse-acteur, die voor Richard III met een reizenden komedietroep medespeelt. „Komt heeren,” roept hij uit, na een weinig kalmte teruggekregen te hebben, nu nog eens: „Vier vijftig! eenmaal, andermaal, moet dat jonge mensch die overjas wezenlijk hebben? Neen, vervloekt als hij ze krijgt,

want ik geef er zelf vijf dollars voor. En nu scheiden wij er uit voor van avond; loop nu rond en ga je 5 cents *supper* nemen, want er is geen dollar in al jelui zakken te zamen." Dit zegt hij op een woesten toon, die den houten Indiaanschen chef eer zou aandoen, die voor den naastbijzijnden cigarenwinkel de wacht houdt. (Men wete dat men hier voor iederen cigaar- en tabakswinkel een pop heeft staan, op een voetstuk met rollen, die des avonds wordt binnengehaald en des morgens weder op hare plaats gesteld, en met een ketting aan de deur of iets anders bevestigd is, om het wegloopen te beletten. Aan zulke poppen wordt soms 100 ja 200 dollars besteed, en men treft er dan ook prachtige onder. Aan de Bowery is onder anderen ééne, die levensgroot eene jonge dame op eene velocipède voorstelt, met de eene geglaceerde hand aan het roer en in de andere eene cigaar, die men er uit zoude nemen en aansteken, zoo natuurlijk, terwijl ook het toilet naar den laatsten smaak is, even als de chignon, die de Amerikaansche dames misschien nog grooter dragen dan hare zusters in de oude wereld.) De menigte gaat na dit laatste compliment uiteen, en de *salesman* steekt een Connecticut-cigaar (de slechtste soort) op en verdwijnt in de nabij zijnde *Whiskyshop*.

Thans treden wij een pandjeshuis binnen, die men langs de Bowery bij menigte aantreft. Wij zien welk een droevig, hoewel levendig schouwspel zich hier aan onze oogen vertoont, en hoe vele verschillende karakters wij hier kunnen waarnemen. Hier verpandt een eerlijke, vlijtig uitziende werkman zijne gereedschappen om brood voor zijne vrouw en kinderen te koopen; want hij is "*en grève*" en de toelage, die hij van de Vereeniging tot ondersteuning ontvangt, is onvoldoende om zijne familie te kunnen voeden, terwijl hij met voor minder geld te gaan werken zijn leven waagt, en misschien zijne vrouw tot weduwe en zijne kinderen tot weezen zoude maken, in geval hij, zooals maar al te dikwijls gebeurt, uit nijd voor bovengenoemd vergrijp (?) werd aangevallen en verwond. Want wie is hier zijn leven zeker in deze maatschappij, waar het van dieven en moordenaars wemelt, en dagelijks dan ook bewijzen van de uitoefening dezer beide eervolle ambachten

voorkomen? O, die ongelukkige „*strikes*”, zooals men de werkstaking hier noemt; hoevele huisgezinnen lijden daar door gebrek en raken zooveel ten achter, dat zelfs bij vermeerdering van loon, een lange tijd verloopt eer de schade weder is ingehaald. Gesteld, een man verdient 4 dollars daags, zooals veeltijds het geval is, en verkiest 4¹ te hebben en krijgt dat werkelijk na twee weken, hetgeen dan nog maar eene zeer korte werkstaking is, dan is hij toch 48 dollars achterop, en heeft de schade dus pas in 192 dagen of 32 weken, dus ruim $\frac{1}{2}$ jaar, ingehaald; hierbij wordt nog het geval verondersteld dat de „*strike*” gelukt, hetgeen ook lang niet altijd het geval is.

Maar komen wij op de „*pawnbrokershop*” terug. Daar is eene eerlijke en vlijtige waschvrouw genoodzaakt tegen hoogen interest geld te leenen op hare strijkijzers, dewijl eene onmeedoogende familie hare rekening niet voor de volgende week wil betalen. Op klagenden toon vraagt zij den hardvochtigen eigenaar van den winkel, of er geene mogelijkheid is dat hij haar iets meer dan vijftig cents daarop leent. „Neem ze maar weer meê!” antwoordt hij op ruwen toon, haar de ijzers weder toeduwende; „ik geef er van avond niet veel om, om geld uit te leenen.” Wat kunnen de menschen toch liegen! De arme vrouw is genoodzaakt met de vijftig cents tevreden te zijn, en de eigenaar keert zich nu om naar de arme bevende vrouw, wier half van honger vergane *baby* ten volle het bewijs geeft van hare ellende en verval, en die de shawl, welke zij om heeft, gaat verpanden, ten einde nog een glas te kunnen krijgen van het helsche venijn, dat de oorzaak van al haar ellende is. O, die ellendige sterke drank, die niet alleen in Europa, maar ook hier jaarlijks zoo velen ten grave sleept of de oorzaak is van een ellendig bestaan! Wel is waar zijn hier ook vele *temperance societies*, die door lezingen als anderszins al het mogelijke doen om dezen geesel der maatschappij zoo mogelijk weg te nemen, maar wat vermogen die weinigen, waar men in iedere straat bijna zeker is op de vier hoeken een *barroom* te vinden, waar den geheelen dag gezwelgd wordt met geladen pistolen in den zak, die bij de minste ruzie, ja somtijds zonder eenige provocatie, voor den dag gehaald worden! Thans spreek ik nog niet eens van de rumholen, die men

in de mindere wijken aantreft, of van de opiumholen, waar de Chinezen hunne avonden doorbrengen, ten koste van hunne gezondheid, die men onder anderen in Baxterstreet vindt, eene straat die men, des avonds vooral, niet veilig kan doorgaan, dewijl daar het schuim woont van de bewoners dezer wijk, die reeds uit het schuim der naties bestaat. Ja, van hetgeen hier in de stad dagelijks omgaat, walgt men, en inderdaad er is reden om die, zooals in den laatsten tijd gedaan is, bij Sodom en Gomorra te vergelijken.

Dit schrijvende herinner ik mij een artikel onlangs in de *Tribune*, een der voornaamste dagbladen, dat ik woordelijk zal vertalen: „Het spijts ons in de *Chicago Tribune*, te zien dat deze stad letterlijk in handen van „*cut-throats*” (keelafsnijders) is. In den nacht van 22 Januarij waren er drie diefstallen in privaathuizen (uitgezonderd die in winkels enz.), en vier personen werden aangevallen op straat. In dien nacht, zegt de *Tribune*, waren de aanvallen op persoon en eigendom zoo talrijk en onmenschelijk, dat het eene weldaad mag genoemd worden te gelooven dat de politie in slaap was; zoo niet, dan moet zij in verstandhouding met de daders zijn geweest. De politie-agenten werden te zamen geroepen en terdege de les gelezen door Capt. Fox, doch daarmede was ook alles uit. Dit zijn berigten, die het een inwoner van Nieuw-York goed doet te lezen. Geeft dit niet een klein denkbeeld van den tegenwoordigen toestand, waarbij het blijkt dat justitie hier bijna niets beteekent? Immers een politie-agent zeide mij zelf eens, dat de regters, namelijk de „*police justices*”, de grootste dieven waren, en voor geld kan men hier veel, zeer veel doen. Hij voegde er bij, eens een persoon onder zware beschuldiging voor een „*justice*” gebragt te hebben, die hem, waarschijnlijk na een goede duit gezakt te hebben, liet gaan; hij zal ook wel wat ontvangen hebben, maar had hij hier iets tegen ingebragt, dan had hij waarschijnlijk zijne betrekking verloren, en een policeman verdient ongeveer vier dollars daags.

Maar keeren wij tot ons pandjeshuis terug. Daar komt een klein kind, dat nog niet eens goed over de toonbank kan zien, met eenige kleedren, ten einde in staat te zijn eenige kleine benodigdheden te koopen voor zijn zieke en stervende moeder. En zoo gaat het den geheelen tijd voort.

Al de drankwinkels zijn tot stikkens toe vol mannen en vrouwen in elken staat van dronkenschap; schreeuwende, razende, vloekende, vechtende en elkander bij de haren en kleederen trekkende tot de politie de plaats schoonveegt. Maar het is altijd de oude, oude geschiedenis: zij keeren na vijf minuten terug, en spoedig is de zwelgpartij weder aan den gang. De cigarenwinkels maken ook goede zaken, en zelfs die oude blaauwe Chinees, die bibberende achter zijn standje op dien hoek staat, grinnikt van genoegen, dewijl hij zijn voorraad snel ziet verminderen door dat vele voorbijgangers even bij hem stilhouden en hem een of meer cigaren afkopen. En zoo gaat de avond voorbij. Zelfs een zaterdagavond in de Bowery neemt een einde, en de menigte begint reeds te dunnen. Voor eenige weinige minuten wordt het weder levendig, wanneer de theaters hunne honderden bezoekers in de straten uitstrooien; maar dat zal zijn als de laatste flikkering eener kaars. Zij, die huiswaarts gaan, haasten zich zooveel mogelijk; zij, die er een nacht van gaan maken, zijn weldra in de nabijzijnde holen, *dens*, verborgen, en de rust van de Bowery wordt verder niet gestoord, uitgezonderd wanneer eenige dronken *rowdy* zich schor schreeuwen op het laatst gehoorde lied, of wanneer de een of andere gearresteerde de krachten van drie of vier politie agenten beproeft, die wenschen dat hij zijn roes reeds uitsliep op de harde planken van eene cel in het naastbij zijnde *station house*. —

Deze blik in eene der hoofdstraten van Nieuw-York zij voor het oogenblik genoeg; nog lang zoude ik met u door de achterwijken langs de rivieren kunnen dwalen, en u hopen doen zien, die den inkt voor de beschrijving niet waard zijn; doch laat ons thans terugkomen op onzen vreemdeling, die verlangende is kennis te maken met de vervoermiddelen, hier in gebruik. Zijne verwachtingen dienaangaande zullen echter te leur gesteld worden. Hij zal bevinden dat de Amerikaan, de nomaad der beschaving, zijnen broeder, den Arabischen nomaad, daarin gelijkt, dat hij voldaan is, wanneer hij zich maar kan bewegen, maar alle andere zaken, zonder uitzondering van gemak, gezondheid ja het leven zelfs, als onverschillige zaken beschouwt.

Het is dan bepaald, dat onze vriend na het diner de reis

zal aanvangen; de *hack* rijdt hem door eenige naauwe straten, dik bemodderd en ontzettend slecht geplaveid, en houdt eindelijk stil aan den voet van Courtlandtstreet, voor eene houten schuur op den steiger, die in de Hudsonrivier gebouwd is. De koetsier springt van den bok af en vraagt de vracht op ruwen toon, alvorens hij het portier opent, neemt zijn koffer van den bok af, zet die in den vier duim dikken modder en verdwijnt. De arme reiziger kijkt overal rond naar een station. Hij is op weg van Nieuw-York, „*the empire city*,” zooals hij deze stad dagelijks heeft hooren noemen, naar Washington, de hoofdstad van de Vereenigde Staten van Amerika. Deze spoorweg is de groote weg van het noorden naar het zuiden, waarop dagelijks tienduizenden van weêrszijden worden vervoerd. Hier zal dus ergens wel een prachtig station te vinden zijn. De fraaije stations in de groote Europesche steden komen hem voor den geest; hij ziet in gedachten de schoone ingangen, versierd met standbeelden en fresco's, die hij te Weenen opmerkte.

Thans moet hij gewaar worden, dat reizen in Amerika beteekent van de eene plaats naar de andere ijlen, en als het niet spoedig genoeg gaat, duwen; want terwijl hij daar, tot over zijne hielen in den zwarten modder, wanhopend naar een station zoekt, of naar een beleefd beambte in uniform, om hem eenigszins teregt te wijzen, wordt hij van alle zijden gestooten; zijne bagage krijgt menigen schop, die het uiterlijk aanzien er niet beter op maakt, terwijl jongens hem onophoudelijk lastig vallen met: „*Evening papers, only one cent!*” „*Black y'r boots?*” enz. — Hier diene tot opheldering voor het eerste gezegde, dat de couranten des morgens verschijnen, doch dat om 1, 3, 4 en 5 uur de avondcouranten, met het laatste nieuws tot op die uren, uitkomen, en vele daarvan, slechts één cent kostende, worden met onbegrijpelijke snelheid naar de groote pleinen gebracht, waar de *newboys* ze opkooopen, die er dadelijk mede op de *streetcars* en *stages* springen en spoedig zijn uitverkocht, zoodat het nieuws in korten tijd door de geheele stad verspreid is, waarna zij weder naar de vergaderplaats gaan, om de volgende editie af te wachten, terwijl zij inmiddels met schoenenpoetsen een aardigen duit verdienen. Mij zijn gevallen bekend, dat dergelijke knapen,

soms niet ouder dan 10 jaren, 2 of 3 dollars daags maken. Het tweede gezegde beduidt: Schoenen poetsen, waarvoor zij telkens 10 cents ontvangen.

Ten laatste ziet onze reiziger eenige personen een klein houten gebouw binnentreden; hij volgt hen, onbewust van het gevaar om zijne bagage een oogenblik onbewaakt te laten, en komt thans in een smerig, stampvol vertrek, met een klein raampje aan de eene zijde, dat hij begrijpt het plaatsbureau te zijn. Hij koopt zijn kaartje, indien hij zich die moeite niet heeft bespaard door er een aan zijn hotel te koopen; want alle groote hotels verkoopen spoorwegkaartjes, terwijl men ook door de geheele stad plaatsbureaux vindt, even als voor alle schouwburgen, concerten enz. Terugkeerende, vindt hij zijne bagage gelukkig in orde terug en heeft het geluk een kruijer te vinden, die hem voor een dollar even wil teregt helpen, en zijne bagage aan het daarvoor bestemde bureau — als deze loods zoo heeten mag — brengen. Met diens hulp dringt hij zich door de menigte heen tot in een ander nog smeriger gedeelte der schuur, en thans wordt hij bijna verpletterd onder de stevige met ijzer beslagene koffers, waarbij zijne Europesche bagage al zeer nietig schijnt; zij gaan tusschen zijne beenen door, met gevaar van hem omver te gooijen; zij stooten hem tegen armen en ribben, en worden met levensgevaar over zijn hoofd geligt. Daarna worden zij door elkander op een platform geworpen, en te midden van dit helsche geschreeuw en geraas roept een Ier hem, terwijl hij zijn hoofd omdraait om een kofferstoot te ontwijken, toe: „Komaan! waar is je *ticket*?” Nu komt eindelijk de eenige troost, die hij de geheele reis genieten zal: hij ontvangt zijn *check* en heeft met zijne bagage verder niets te maken, tot hij die in zijn hotel te Washington terug ontvangt.

Maar waar moet hij nu heen? Hoezeer verlangt hij nu naar een dier genoegelijke wachtkamers der eerste klasse, met hare gemakkelijke stoelen, sofa's, schoone gasornementen en heldere spiegels, haar dikwijls zoo prettig gezelschap en beleefde beambten! Hij staat weder op straat, in groot gevaar van door *streetcars*, *hacks* en andere voertuigen overreden te worden; eindelijk waagt hij het een beleefd uitziend persoon aan te spreken en om inlichting te vragen,

en deze antwoordt hem niets dan „Daar ligt de ferryboot.” Hij treedt nu een ruw houten gebouw binnen, waarin mannen, vrouwen, paarden, rijtuigen, kruiwagens en bagagekarren, ondereen vermengd, binnendringen, tot hij eindelijk aan eene plaats komt, waar slechts één persoon tegelijk door kan, en waaromheen natuurlijk een verschrikkelijk gedrang is. Hij heeft zijn jas open te maken en zijn plaatsbriefje te toonen of drie cents, het gewone ferrygeld, te betalen. Hij volgt de menigte en ziet de kettingen, die het voor- en achtereinde der ferrybooten, terwijl zij varen, afsluiten, opdat de paarden en rijtuigen er niet af kunnen, voor de boot vastliggen, ziet de kettingen eener ferryboot voor zich, en gaat daarheen om op die boot te gaan, doch wordt gestuit door een stroom haastige lieden, die van de boot afkomen en hem bijna medeslepen, op zijn minst slechts met veel moeite op de been houden. En ziet, alweder is er geen beambte om hem teregt te helpen, geene de minste aanwijzing om hem te leiden. Eene nieuwe golf, om het zoo te noemen, in deze zee van woeling neemt hem eindelijk op, en hulpeloos drijft hij voort over eene hangende brug, in een naauwen ingang, waarboven hij „kajuit” ziet staan, met den stroom mede door de kajuit, en naar den anderen ingang der boot, waar men eindelijk niet verder kan zonder in het water te geraken.

Den Hemel zij dank, eindelijk is hij op de ferryboot, en voor eenige minuten geniet hij de heerlijke zeelucht, het prachtige gezigt op de baai en de Hudsonrivier, en gevoelt hij zich een weinig meer op zijn gemak. Maar slechts weinig tijd is hem gegund om tot bezinning te komen; hij hoort het geraas weder der kettingen, het winden van raderen, en zijn parapluie en valies stevig vasthoudende, wordt hij wederom in groote haast van de boot medegesleept en bevindt hij zich thans in een wat schooner en luchtiger gebouw, omringd van toonbanken met allerlei ververschingen, waaronder de taarten eene hoofdrol spelen. Hij kijkt rond, maar alweder geene aanwijzing, geene hulp; hij moet de menigte maar volgen, en tot zijne niet geringe ergernis moet hij weder door een naauwen ingang dringen, om zijn plaatsbillet te vertoonen. Eindelijk komt hij in een soort van station, als hij het dien naam wil geven, een groot

gebouw, gevuld met heeren, en, o wonder! er hangen groote platen aan eenige der *cars*, met den naam van de plaats der bestemming in groote letters. Zeer dankbaar voor dezen eersten schijn van inlichting, haast hij zich — want hij heeft reeds geleerd zich ook te haasten — naar eene der *cars*, waarbij hij de aanwijzing *too Washington* ziet staan, maar op het platform gekomen, wordt hij aan de deur met een kort: „De volgende car; deze car is voor dames”, teruggedreven. O, die bittere les, die hij thans moet leeren, dat, welke ook zijne geboorte, rang of stand moge zijn, hij hier slechts een man is, en als man, een minder wezen, niet bij dames vertrouwd wordt! Als een waar reiziger gromt hij niet, maar neemt de dingen zoo als ze zijn, en staat op het punt eene andere car binnen te treden, toen hij met eene stentorstem aan het uiterste einde van den trein hoort schreeuwen: „Slaapplaatsen, heeren en dames!”

Hij heeft veel gehoord van deze groote Amerikaansche uitvinding, en men heeft hem aangeraden zijne krachten te sparen en onnoodige vermoeienis te vermijden, door een bed te nemen en den geheelen nacht te slapen. Hij daalt weder af in de diepste duisternis, op het geluid afgaande, en vindt een man, die, met eene lantaarn in de hand, slaapplaatsen verkoopt. Hij neemt een ticket, maar krijgt niet de minste aanwijzing waar hij zijn bed moet zoeken, veel minder vinden, en op goed geluk af bestijgt hij het platform van een eenigszins vreemd uitziende car, die echter gesloten is. Hij gaat nu aan het andere einde probeeren, en na met zijne laarzen in een nieuw modderbad geraakt te zijn, dat hij niet kon zien, dewijl het bijna pikdonker is, vindt hij daar een neger, die hem toeroept om maar binnen te komen. In de car heerscht ook eene Egyptische duisternis! Een man met eene lantaarn komt hem te hulp en stelt hem in staat de letter en het nummer zijner slaapplaats te lezen; maar nu komt het uit, dat hij weder in de verkeerde car is verzeild. Ten laatste heeft hij zijne plaats gevonden en bewondert den spoed, waarmede de zittingen als door een tooverslag eene matras, kussens, lakens en dekens voortbrengen, zoodat in eenige minuten een net uitziend bed is gevormd. De wanden van de car zijn prachtig beschilderd en kunstig afgewerkt en geen verguldsel

is gespaard, terwijl de spiegels het thans aangestokene licht verscheidene malen weerkaatsen. Zware damasten gordijnen scheiden de slaapplaatsen van elkander en de zittingen zijn met kostbaar fluweel bekleed. Maar voor hij zich op zijn gemak heeft nedergezet of in zijn bed neêrgelegd, wordt hij weder gestoord en gelast zijn kaartje te vertoonen; een groote lantaren verblindt zijne oogen en een tweede persoon — een *detective* (geheime politiedienaar) — onderzoekt zijne gelaatstrekken, of die ook met eenig signalement overeenkomen. De slaapplaats naast de zijne is door eene dame ingenomen; maar de conducteur opent zonder pligtplegingen de gordijnen en zegt haar tot verontschuldiging, dat hij in alle bedden moet zien, want dat hij nog niet lang geleden iemand had ontdekt, die, ten einde zijne vracht uit te winnen, bij een vriend in bed was gekropen en zich onder de dekens verborgen had. Na eene stilte van eenige oogenblikken verheft een klein kind zijne of hare welluidende stem en wordt op luiden toon door het beloven eener versnapering overreed om zoet te wezen. Daarop beginnen een paar *politicians* een luid en warm gesprek over de aanstaande verkiezingen in hunnen staat; een arme knaap, die den kinkhoest heeft, staat benaauwd op en schreeuwt: „Ik sterf!” waarop hij eene hevige hoestbui krijgt; en zoo gaat het eene uur na het andere voorbij, zonder veel ware rust met zich te brengen. De reiziger begroet na een slapelozen nacht het daglicht met genoegen, en langzamerhand begint men nu de omstreken van Washington te naderen, die alles behalve prachtig zijn, veeleer leelijk of liever wat de Engelschen „*mean*” noemen, bestaande uit onvruchtbaren steengrond en klein kreupelhout. Van verre ziet hij den koepel van het Kapitoel verschijnen, en zijn hart klopt bij het gezigt van dat paleis, van waar, als van uit het hart dezer groote natie, haar levensbloed door het onmetelijke rijk wordt voortgestuwd. Maar te vergeefs zoekt hij naar de rijen nette huisjes en naar de zich ver uitstreckende voorsteden, waaraan hij in zijn geboortestad is gewend geweest. Eenige houten hutten, een hoop negers en eene kudde varkens, die rondloopen, is alles, wat hij van de groote stad ziet, tot de trein in eene donkere schuur ophoudt en hem maar verder weder aan zijn lot overlaat.

Hij volgt den onvermijdelijken stroom maar weder door een naauwen uitgang, aan alle zijden belegerd door handkarren, kruiwagens en honden, om nog niets te zeggen van ongeduldige elleboogen en manden die litteekenen achterlaten, tot hij, hij weet zelf niet hoe, in een groot gebouw is geduwd, groot genoeg en soliede genoeg gebouwd, maar met kale muren. Te vergeefs vraagt hij verscheidene personen wat hij moet doen: iedereen schijnt in woedende haast; velen loopen door, en anderen roepen hem toe geen tijd te hebben op vragen te antwoorden. Te vergeefs zoekt hij het boekenstalletje en de restauratie, die hij als een noodzakelijk, ja als een onontbeerlijk deel van ieder spoorwegstation beschouwt; te vergeefs ook een beampte of zelfs een kruijer, met zijn nummer op de linkerborst. Onnoodig is het de gevoelens van bewondering te beschrijven over den onafhankelijken Amerikaan, die geen gids of hulp behoeft, maar zichzelf altijd genoeg is, waarmede onze vriend de deuren nadert; maar al zijne overdenkingen en gevoelens verdwijnen weder bij het zien van een twintigtal zweepen, die hem door de *drivers* der verschillende lijnen worden voorgehouden, terwijl een Babel van stemmen allerlei onverstaanbare en nimmer gehoorde namen uitschreeuwt. Gelukkig degene, die hier een cab kan nemen en zich naar zijn hotel laten rijden, ten einde zich wat op te knappen en dan te ontbijten. Hij zal zich nu eindelijk te huis gevoelen en als in de langgewenschte haven aangekomen, en nog eenigen tijd van de vreemde daadzaak onbewust blijven, dat Washington, eene groote, rijke stad en de hoofdstad der grootste republiek, de woonplaats van de diplomatie en de politieke *elite* der geheele natie, nog niet eens op een eerste-klasse-hotel kan bogen. Maar wee dengenen, wiens lot het is, verder van het noorden naar het zuiden te reizen! Na door eene menigte zwarte en blanke koetsiers gedrongen te zijn, staat hij in een modderige straat, bezaaid met rails, en in groot gevaar, behalve door de *streetcars* ook nog door expresswagens en bagagewagens overreden te worden en omringd door smerige kroegen, nu reeds vol dorstige keelen van dieven en afzetteren. Hij vraagt aan een voorbijganger waar hij den trein kan vinden, die naar het zuiden gaat, en

deze wijst hem met de hand een verwijderd voorwerp. Wat! moet hij die kleine *horse-car* achterna loopen, die daar door de modder wordt gesleept, en reeds zooveel mogelijk met menschen van allerlei kunne, rang en kleur is opgevuld? Hij herinnert zich echter spoedig weder, dat hij in Amerika en er dus geen tijd te verliezen is, grijpt zijne hem overal vergezellende reisbenoodigdheden, en loopt het bewuste vervoermiddel na, dat hij eindelijk bereikt. Geene behulpzame hand wordt hem echter toegestoken, en hij is genoodzaakt met gevaar (vooral voor iemand, die er niet aan gewend is. om op de car te springen, zoo als voor heeren de gewoonte is) een modderbad te nemen en den trein mis te loopen, op het platvorm te springen, glimlagchende om zijne groote vlugheid en in afwachting van hetgeen er thans van hem worden zal. Natuurlijk moet hij zijn plaatsbriefje weder te voorschijn halen, een dwang waaraan hij zich nu reeds zoo dikwijls heeft moeten onderwerpen, dat hij sedert lang heeft opgehouden daarover te morren, en nu gaat het langzaam voort door de straten der stad, terwijl van tijd tot tijd passagiers opgenomen of afgezet worden.

Eindelijk bereikt hij een stijger aan de rivier, indien men dit stilstaand water zoo noemen mag, en ziet eene menigte menschen in de grootste haast, als ware hun leven er mede gemoeid, aan boord gaan van eene smerige stoomboot, waar hij na over hoopen bagage, onder paardenkoppen door en over doozen, kinderen en schapen heen gestapt te zijn, de schoonste en rustigste plaats mag uitzoeken. Na eenige oogenblikken komt een neger een groote bel luiden en rondschreeuwen dat het ontbijt klaar is, waaraan hij met graagte deelneemt, om spoedig na afloop daarvan op het grondgebied van Virginia te landen en zijne reis verder voort te zetten.

Wij zullen hem niet verder vergezellen, maar eens na-gaan of het reizen in Amerika in alle streken even on-aangenaam is. Verre vandaar! De spoorwegen alhier hebben groote voordeelen boven die van de Oude Wereld, en geen reiziger van ondervinding, die ze niet ten volle zal waardeeren. De wijze waarop de cars gebouwd zijn, de gelegenheid om bagage voor afstanden van duizenden

den mijlen gecheckt te krijgen, zoodat men er niets mede te maken heeft, hoe dikwijls men ook van car moet verwisselen, het gezag dat de conducteur van een trein heeft, de gedurige verschaffing van ijswater in alle deelen der unie en in elken tijd van het jaar, en de gelegenheid aan ieder station om zich de nieuwste couranten en boeken aan te schaffen, zijn allen punten van belang. Maar aan twee gebreken gaan de Amerikaansche spoorwegen mank, welke beide zaken in Europa zeer gewaardeerd worden. Gemak voor den passagier en verantwoordelijkheid van de beambten. Over deze beide punten zullen wij afzonderlijk uitweiden. De vreemdeling verstaat door gemak, dat hij op den trein eene net, al is het dan ook geen prachtig salon vindt (zooals er trouwens in den laatsten tijd op vele lijnen in gebruik zijn gekomen, waarover later), netjes hoe-wel niet weelderig gemeubileerd, met overvloed van sofa's en leuningstoelen, tafels en spiegels en zonder last van togt of stof. Hij vertoont zijn plaatsbriefje bij het binnenkomen en geeft het over op de plaats van bestemming; hij ziet den conducteur slechts wanneer hij een dienstbewijs van hem behoeft, en vraagt nimmer te vergeefs om inlichting, om ververschingen of om speciale diensten. Zijne vrouw gaat zitten, met de kinderen spelende rondom zich; zijne zuster neemt haar borduurwerk of haar roman, en hij neemt plaats in een armstoel bij het grootste venster, ten einde het natuurschoon te genieten. Andere groepen beslaan andere gedeelten van den wagen en raken in aangenaam gesprek, of blijven zoover van elkander vandaan, als waren zij in verschillende treinen, al naar mate zij het verkiezen. Aldus gaan eenige uren aangenaam en rustig voorbij en aan het doel der reis gekomen, zijn allen frisch en kunnen overal verschijnen, zonder last van stof gehad te hebben.

De Amerikaan daarentegen vindt vermaak in het grootst mogelijke aantal, waarmede hij kan zamenzijn. Hij moet eene karavaan bij en om zich hebben, waartoe personen van allerlei kleur, kunne en ouderdom behooren, en waaronder hij in zijne zenuwachtige rusteloosheid kan rondwalen ten einde vrienden te ontmoeten, kennissen te maken en nieuwe gezichten en levenstoestanden op te merken. Hij hoort gaarne een groot aantal stemmen rondom zich, terwijl hij

telkens van zitplaats verandert, of op en neder wandelt in den langen doch naauwen doorloop. Hij zou niet gaarne alleen op eene tweepersoonsbank zitten, maar wringt zich om zoo te zeggen op eene, die reeds door iemand bezet is, terwijl nu iedere beweging hem in onmiddelijke aanraking brengt met zijn buurman. Het boek van Job kan hier tot een goed voorbeeld dienen, want de Amerikaan, zelfs de zwakke en teêre dame, verdraagt met bewonderenswaardig geduld den last, dien zulk eene nabijheid noodzakelijk moet veroorzaken. Het open venster, dat met den kouden togt onvermijdelijk rook en stof binnen laat, het halfvolle spuwbakje met zijn welriekenden inhoud, de rustelooze beweegzucht, en veeltijds de grootte gemeenzaamheid van den buurman, dit alles wordt in stilte en met onderwerping verdragen. De Amerikaan schept vermaak in de lengte van den trein en de afwisseling van zijn inhoud; hij brengt een bezoek aan den bagagewagen om de koffers en doozen te inspecteeren, maakt een praatje met den goederen-agent, en slaat een blik op de verschillende zaken, die deze thans onder zijn beheer heeft, op die kleine met gouden kostbaarheden gevulde doos, op den prachtigen Newfoundlandischen hond aan den ketting; op de bruidsbouquet, die aan dit of dat station moet worden afgegeven, en op de lange naauwe kist, die voor het naastbijzijnde kerkhof bestemd is. Hij brengt een uurtje in den rookwagen door, en wandelt van car tot car door den geheelen trein, zonder om gevaar te denken, en zich vermakende met het aanspreken van honderd en meer van zijne medereizigers.

Het is zonderling, in de geschiedenis der Amerikaansche spoorwegen op te merken, dat — terwijl Oostenrijk en andere vreemde landen de lange met rijen zittingen voorzien wagens hebben nagebootst, die, met hunne rieten zittingen en ruggen en witgazen raampjes, in zuidelijke streken en in de tropische gewesten zoo noodzakelijk zijn, Amerika daarentegen op dit punt langzamerhand de Oude Wereld begint na te volgen en wagens begint te vervaardigen met afzonderlijke afdeelingen. Het teedere gevoel van den Amerikaan belet hem ze bij hun waren naam te noemen, en vandaar dat men ze niet wagens van de *eerste* en *tweede klasse* noemt; maar inderdaad vindt men

ongeveer het zelfde denkbeeld in de „*drawing room cars*” en „*silver palace cars*”, voor welke woorden men moeilijk een Hollandsch woord zoude kunnen vinden. Uitgenomen den ontzaggelijken prijs van deze, zijn die nieuwerwetsche wagens wel ingerigt en bieden zij alles aan voor het gemak van den reiziger, voor zooverre gemak op Amerikaansche spoorwegen bestaat. Zij rijden gemakkelijk; de verschillende vertrekken zijn voorzien van gemakkelijke stoelen, sofa's, groote vensters, tafels en spiegels, en kan men, zoo al niet volstreckte, dan toch gedeeltelijke vrijheid er in genieten. Eene lastige zaak is het echter voor den alleenreizenden heer, die niet verkiest vier plaatsen voor zich te nemen. Niets is zekerder, dan dat geld in Amerika nog niet altijd het gemak met zich brengt; dat eene vrouw voor den op gemak gestelden reiziger onontbeerlijk is, dewijl hij daarmede in de gemakkelijkst ingerigte wagens kan plaats nemen, terwijl hem, indien hij alleen is, de toegang geweigerd wordt. Met het oog hierop gaf een welbekend dichter eens aan zijn transatlantischen vriend den kieschen raad: „Indien gij inderdaad voor zes maanden d. or de Vereenigde Staten wilt reizen, doet gij best eene vrouw te trouwen, te stelen of te leenen.”

Wat nu betreft het punt van verantwoordelijkheid, daarentrent kan natuurlijk niet zulk een verschil van opinie bestaan als omtrent gemak. Niets kan het groote gebrek overtreffen, waaraan het Amerikaansche spoorwegsysteem in dit opzigt euvel gaat, en de gevolgen hiervan zijn dikwijls verschrikkelijk en noodlottig. Van den minsten *brakeman* (eene soort beambten, waarvan er op elke car één is, en wier bezigheid is bij het naderen der stations of bruggen enz. of op bevel van den conducteur, te remmen) af, tot den stationschef toe, weigeren al de beambten eenige verantwoordelijkheid voor iets of voor iemand op zich te nemen. Indien de wisselwachter zijn pligt verzuimd heeft en een aantal zielen onvoorbereid de eeuwigheid inzendt; indien de machinist dronken is en een trein achteroprijdt, en daardoor eene ramp veroorzaakt, die ellende in honderden huisgezinnen verspreidt; indien een kassier of liever kashouder op den loop gaat, en aan de aandeelhouders een groot verlies berokkent; indien, zooals er zich thans een sprekend voorbeeld voor doet, een president in goud speculeert en de ongelukkigen,

die hem vertrouwd hebben, millioenen doet verliezen, is toch niemand voor al deze rampen en misdaden verantwoordelijk. Tot inlichting hierbij diene het volgende geval, dat eenige jaren geleden in een der Zuidelijke Staten heeft plaats gehad.

Een zware sneeuwstorm had den spoorweg zoodanig geblokkeerd, dat op eene plaats eene menigte reizigers gedurende eene week bijna geheel zonder voedsel bleven, en een der rijkste lieden in de Staten deed opmerken, dat geld toch niet alvermogen is. Het gebeurde op een afstand van weinige mijlen van eene groote stad, de hoofdstad van den staat, waar duizenden zeer verlangend waren naar tijdingen uit het noorden. Gedurende eenige dagen leden de passagiers met groot geduld, hetwelk niettegenstaande de haast, die zich in alles ten toon spreidt, eene nationale deugd is; zij werden eenigszins opgevroljkt door iemand, wiens geestige invallen men zich nog wel te Liverpool herinnert en die thans op eene badplaats in Canada op hoogen prijs wordt gesteld, en door het verunft van eene sedert overleden voorname actrice. Maar ten laatste begonnen zij in waarheid te lijden, en een der passagiers, geboren in het noorden van Europa, nam het besluit eene poging te doen om de communicatie tusschen den trein en de stad te herstellen. Hij ging te voet op weg, en na eenige uren bereikte hij betrekkelijk zonder veel moeite de stad, zeer verontwaardigd over het schandelijke verzuim van eene rijke spoorweg-maatschappij, die een groot aantal passagiers gedurende twee dagen en drie nachten in de sneeuw had laten zitten, aan honger en dorst ten prooi, en dat alles op een afstand van vijf of zes mijlen. Een der eersten dien hij te spreken kreeg, was de „superintendent” van den weg; hij maakte dezen met den toestand der ongelukkige reizigers bekend, en ontving de belofte, dat zoo spoedig mogelijk een trein met provisie en brandstof naar de naastbijzijnde bereikbare plaats afgezonden zoude worden. Toen hij echter op wat spoed aandrang, en zijn geduld weder op de proef gesteld wordende, hij zich wat hard uitdrukte over datgene, waaraan zij waren blootgesteld geweest, zeide hem de beambte, dat hij een man van eer was en voor zulke onbeschaamde taal voldoening zoude vragen. Daarmede hield de zaak voor het oogenblik op. Toen de trein zijne reis

kon voortzetten, hetwelk slechts eenige uren werkens vereischte, en men ter plaatse van bestemming was aangekomen, werd eene bijeenkomst van de passagiers gehouden in den concert-kamer van het grootste hotel der stad. De arme vreemdeling was te uitgeput om er aan deel te nemen, maar toen hij den volgenden dag naar het besluit vernam, dat de vergadering tegen de directie van den spoorweg genomen had, hoorde hij dat er besluiten genomen waren, waarin de beampten van den weg geprezen werden voor de spoedige en werkdadige hulp, die onder zulke moeilijke omstandigheden verleend was. In hoeverre dit al of niet het gevolg was van een vrolijk diner, gegeven door den „super-intendent” aan de actrice en hare vrienden, en waar de Champagne stroomde, is nimmer bekend geworden.

Het onderwerp van verantwoordelijkheid, in geval van groote spoorwegrampen, is te ernstig voor een eenvoudig praatje over Amerikaansche spoorwegen. Het zij voldoende te zeggen, dat niets de onvoorzigtigheid van spoorwegbesturen en het gebrek aan strenge straf voor groot en schuldig verzuim kan verklaren, dan de volkomene onverschilligheid omtrent het leven van menschen. Misschien een natuurlijk gevolg van de republikeinsche regering en eene nomadische levenswijs. Overbekend is het, dat de sterfte van kinderen, zoowel door natuurlijke als onnatuurlijke oorzaken, in Amerika ontzaggelijk groot is, en niettegenstaande de pogingen van doctoren, de preken van bisschoppen en predikanten en de afschuw waarmede dergelijke zaken nu en dan door de pers behandeld worden, gaan de dagbladen voort advertentiën te plaatsen, die het kwaad nog vermeerderen en zijn de moeders nog even zorgeloos in het verplegen van hunne kinderen, hoewel op het laatste verhoogd natuurlijk vele, ja zeer vele uitzonderingen ten goede zijn. Voorvallen, waarbij jonge en oude menschen het leven hebben verloren, vindt men in ieder dagblad; nu eens door onvoorzigtig omgaan met het pistool, dat hier eene maar al te groote rol speelt, dan weder door eene kolenmijn-ontploffing; theaters verbranden, stoommachines springen, stoombooten zinken en treinen komen in botsing, — de aarde schudt er van.

Het vreemde Amerikaansche volk, zoo edel in zoovele

opzigten, zoo groot in zijne openbare en private weldadigheid, is in te groote haast om even te wachten voor iemand die *win den gewonen loop der omstandigheden* om het leven is gekomen, en eene week, ja een dag later denkt iemand ter naauwernood meer aan het *ongeluk*," uitgezonderd de honderden, die het tot ellende en ontbering heeft gebragt. Het zelfde heeft betrekking op kleinere voorvallen. Indien een trein wordt opgehouden door nalatigheid, of vóór den tijd vertrekt, al naar de machinist het verkiest; indien eene aaneensluiting niet uitkomt en het een tijdverlies van zelfs vier-en-twintig uren veroorzaakt, met al zijne noodzakelijke verteeringsen en verliezen; indien een conducteur vergeet te stoppen aan uw station en u nog eenige mijlen verder medesleept — alle klagten worden zonder het minste medelijden ontvangen, en uw advocaat zal u zeggen dat een proces zeer lang, duur en onzeker zijn zoude. De uiterste minachting van verantwoordelijkheid tegenover het publiek is, zoo komt het mij voor. zeer sterk in het geval van volle treinen. In Europa ligt in het koopen van een spoorwegkaartje opgesloten, dat men zittende naar het verlangde punt vervoerd wordt, en in Engeland zelfs is de reiziger, ingeval de directie van den spoorweg hem niet tot het aangeduide punt, vervoert, op hare kosten geregtigd een vervoermiddel te huren. Geenszins echter aldus in Amerika. Geene verbindende verpligting ligt hier in het spoorwegkaartje opgesloten. Is er geene plaats om te zitten, dan moet gij maar staan, en zoowel in het noorden als in het zuiden kan men, op de drukste lijnen, een groot aantal passagiers dagelijks in den naauwen doorloop opgepakt zien staan, en met moeite op de been blijven, bij de verschrikkelijke schuddingen en schokken, die aan de Amerikaansche spoorwegen zoo eigen zijn, terwijl zij er naauwelijks over durven klagen. Eenige heeren, die aan eene der groote lijnen naar Nieuw-York wonen, verschaften niet lang geleden aan de eigenaars van dien weg voldoende grond en eene som gelds, ten einde in de nabuurschap hunner buitenplaatsen een station te bouwen. Den eersten keer reeds na de voltooiing kocht een der stichters zijn abonnementskaart en besteeg den trein om naar stad te gaan; maar het was tot stoppens vol, en in plaats van aan dit of een vorig sta-

tion een wagen aan te haken, moest hij — een oud man van grooten invloed en de meeste achting waardig — met anderen gedurende den geheelen overtocht staan, en daardoor reeds vermoeid in het metropolis aankomen, iets dat op een zwak gestel niet dan een nadeeligen invloed kan hebben.

Het is een feit, dat de meeste Amerikaansche spoorwegen op speculatie en uit winstbejag gebouwd worden. Eenige groote landeigenaars, die hun land aan de markt wenschen te brengen, roepen eenige kapitalisten te hulp, die eene geldbelegging verlangen; zij onderhandelen, en de spoorweg wordt gebouwd. Indien men het congres kan doen gelooven, dat er eenig voordeel voor het publiek in de onderneming steekt, zooveel te beter; alsdan krijgt de weg eene „landschenking” en de uitslag is uitmuntend en groote winsten zijn zeker. De weg is dan natuurlijk op het goedkoopste land gebouwd; de secties worden den meestbiedende gegeven, die zijn contract aan *subcontracters* overdoet; de ingenieurs en alle verdere beambten vormen eene vereeniging om zooveel mogelijk er uit te zien te halen, en daardoor wordt het goedkoopste en slechtste materieel verschafft en op zijn tijd als voldoende aangenomen. Het geheel geschiedt in de grootst mogelijke haast en op de onvolmaaktste wijze. Eene groote feestviering vindt plaats; diners worden gegeven; de ondernemingsgeest, de energie en het goede inzicht van de ontwerpers wordt in weidsche termen geprezen, en alvorens het eerste jaar voorbij is, zijn niet weinige menschenlevens aan de groote speculatie opgeofferd. „*Railway committees*” in het Britsche parlement en „*Cóteries*” aan de Parijsche beurs zijn maar kinderen bij de reusachtige allesovertreffende „*rings*” op de Nieuw-Yorksche beurs in spoorweg-aandeelen. Het gebeurde onlangs nog in de zitting van het Congres, dat een berucht speculant, ook lid van den senaat, tot een zijner bevoorregte vrienden zeide: „Ik heb een aardig contract gesloten, *amice!*” — „Zoo, hoeveel?” — „Veertig millioen.” — Wel, wel, en ik kan u nu wel zoo wat zeggen, hoe gij dat zult aanleggen.” — „Wel, hoe dan?” — „Gij zult het aan een ander overdoen, en tien millioen in den zak steken.” — „Wel, gij slaat den spijker op den kop; dat zal, denk ik, zoo wat de som zijn.”

Op deze wijze is het niet moeijelijk in te zien, dat slechts een klein aantal der voornaamste lijnen, voornamelijk in het noorden, eenige in het noord-westen en een of twee in Georgia, inderdaad goed gebouwd en in het bezit zijn van goede machineriën en stalen rails. De meeste andere wegen zouden in Europa als uiterst gevaarlijk beschouwd worden en tot ergernis voor de zorgvuldige voorvaderlijke bestuurders der Duitsche lijnen. Hieruit vloeijen de ongemakken voort van het reizen op Amerikaansche spoorwegen; het vreeselijke dansen over gebrokene en versletene rails, die slecht gekoppeld en niet goed bevestigd zijn; het nog meer uitputtende schudden, dat de zenuwen tot het uiterste op de proef stelt en dat honderd mijlen reizens op Amerikaansche wegen gelijk doet staan met vierhonderd in Europa, wat betreft de vermoeijenis; het telkens herhaalde oponthoud om water en hout in te nemen, iets dat thans om zoo te zeggen onbekend is op de exprestreinen in Europa, en dan de telkens herhaalde accidenten, die het gevolg zijn van gebreken aan de wielen of aan de cars zelve. Het is inderdaad een wonder, hoe dat alles zoo geduldig verdragen kan worden. De Amerikaan boogt, en boogt met regt, op het vindingrijke genie van zijn volk, en wijst met wettigen trots op het aantal patenten, die dagelijks verleend worden! Er toch onderwerpt hij er zich aan, dat hij zijne gezondheid ziet benadeelen, bij het inademen van de onzuivere en met stof gevulde lucht in de cars voor lange uren, totdat zijn ligchaam van het hoofd tot de voeten met meer vuil is overdekt dan zich in eene reis van eene maand lang ergens anders zou hebben kunnen ophoopen; hij verdraagt het schudden, stooten en springen tot hij ieder been in zijn ligchaam pijnlijk voelt aangedaan; hij waagt zijn leven achter een wilde locomotief, in een overblijfsel van eene car, en op een stel rails, die versleten zijn en op losse leggers rusten. Hij moet maar voort, voort, en heeft in zijne haast, door de wereld en door dit leven, den tijd niet de kansen te wegen en aan zijne persoonlijke veiligheid te denken. Daar, waar zooveel onverschilligheid omtrent menschenlevens wordt aan den dag gelegd, is het niet meer dan natuurlijk dat er aan kleinere gemakken niet veel zorg wordt besteed. De zitplaatsen, nog daar-

gelaten de gedwongene intimiteit, die zij met zich brengen, zijn niet dikwijls wezenlijk gemakkelijk; er wordt te veel besteed aan kostbaar beschilderde wanden, zoldering en andere ornamenten, en te weinig aan het gemak van den reiziger. De ventilatie daarentegen is verreweg beter dan iets van dien aard in Europa; jammer dat het zelfde niet van de wijze van verwarming gezegd kan worden. Waar Europesche treinen groote met heet water gevulde stoven gebruiken, die de warme lucht opzenden en het gevoeligste gedeelte van het menschelijk ligchaam, de voeten, warm houden, gebruiken de Amerikaansche spoorwegen twee groote ijzeren kagchels in iedere car, die eene onverdragelijke hitte verspreiden in de onmiddelijke nabijheid, maar het grootste gedeelte van den wagen koud laten en onder de zittingen een gedurigen stroom ijskoude lucht veroorzaken. De groote hitte in het eerste geval doet den reiziger van een sterk gestel het raampje openen, en de minder sterke buurman is dus genoodzaakt eene andere plaats te zoeken, zoo hij er eene vinden kan. Ook kan men de restauraties, die men gewoonlijk aan de spoorwegen ontmoet, niet prijzen, hoewel in dit opzigt op sommige lijnen in den laatsten tijd verbeteringen zijn gemaakt, waardoor zij de beste inrigtingen van dien aard in Europa evenaren, zoo niet overtreffen — altijd het Fransche buffet uitzonderende, dat in hoedanigheid, netheid en goedkoopheid onovertrefbaar is. Maar over het algemeen is de inrigting tot voeding van den hongerigen reiziger allernaarst, en met regt moest een Dickens verschijnen en eene pen gebruiken, krachtig genoeg om den geduldigen Amerikaan tot het volle inzicht te brengen van de verkeerdheid van het heerschende systeem.

Zoodra de trein de daartoe bestemde plaats bereikt, die geenszins gekozen is om haar geschiktheid of om de verdiensten van den waard, maar gewoonlijk in het belang van eenige leden van den *ring*, wordt onmiddelijk een aantal bellen in beweging gebracht, en beginnen een dozijn krachtige stemmen te schreeuwen: „Diner, heeren! Diner!” Dan volgt het gewone gedrang om eene plaats te bekomen aan de tafel, waarop eene menigte schotels reeds zoo lang hebben gestaan, dat zij koud zijn geworden; de hongerige reiziger

haalt zooveel hij kan naar zich toe, hoopt eene flinke portie op zijn bord, en zet zich aan het werk met een haast, als ware het eene weddingschap wie het meest in den minsten tijd kan eten. Dikwijls reeds voor hij gedaan heeft en steeds voor men hem vergunt de kamer te verlaten, wordt hij aangemaand een dollar of meer te betalen, naar mate het tarief voor ieder maal aanwijst, al is het nog zoo min geweest en hoe weinig men ook naar binnen heeft kunnen werken. Van daar is de vindingrijke Amerikaan er toe gekomen om met zijn *lunch-basket*, (een mandje, waarin de noodige eetwaren) te reizen, en vele honderden maaltijden worden op die wijze dagelijks gebruikt op iederen trein, die een verren afstand aflegt. In hoeverre koude spijsen de gezondheid benadeelen, wanneer zij het eenige voedsel uitmaken gedurende eenige dagen, laat ik daar; maar er bestaat geen twijfel, dat, datgene, wat de waard er bij verliest, de reiziger er bij wint, en toch geloof ik dat eene reeks koude maaltijden, op zijn gemak in de cars gegeten, te verkiezen is boven het haastige eten van warme spijsen.

De volmaaktheid van het reizen op Amerikaansche spoorwegen in dit opzigt vindt men op den grootsten weg der aarde, den Pacific spoorweg. De houder van een *throughticket* naar California in een der zoogenaamde *Pullman-cars*, die in den zelfden wagen zijne zitplaats vindt bij dag en zijne legerstede bij nacht, benevens eene restauratie waar hij zich voor de geheele reis kan abonneren, of telkens kan bestellen wat hij hebben wil, heeft eene zeldzame gelegenheid om de weelde van het reizen volop te genieten. Terwijl de trein hem met grooten spoed voortvoert, ziet hij iedere stad of ieder dorp zich voor zijn oog ontrollen; in het oosten de groote stad: met al de kenteekenen van verfijnden smaak en groote weelde; dan volgt het land aan de grenzen der beschaving, waar de nieuwe *settler* en de *squatter* hun offer brengen van een geheel hard dóórgewerkt leven ten voordeele van het komende geslacht; daarna het eeuwenheugende woud en de grenzeloze prairie, vol dierlijk leven, en alwaar de langzame os van den landverhuizer en de vlugge Indiaansche pony elkander ontmoeten, terwijl hunne meesters het uitstervende geslacht der eigenaars van den grond en de onversaagde wilskracht van den overweldiger vertegenwoordigen. Ver-

volgens wordt het hem vergund een blik te slaan op *Salt Lake City*, de vreemde stad van den Profeet, waar deze als een Mohammed over zijne aanhangers regeert, die hij van over den oceaan en van de andere zijde der prairiën, ja van uit de middelpunten der beschaving en de verstverwijderde hoeken van Europa, heeft tot zich getrokken. Hij staat na zijn eten op en rookt op zijn gemak zijne cigaar, terwijl de trein de *Rocky Mountains* met hunne prachtige besneeuwde toppen beklimt, en eindelijk op een morgen ontwakende, bevindt hij zich reeds dicht bij den Stillen Oceaan, om spoedig door de Gouden Poort het gezigt te kunnen hebben op de stille wateren van deze eindeloze watermassa.

Dit is echter de eenige weg, waarop de groote afwisseling, de frischheid van de landstreken, waar de Roodhuid en de Mormoon hun leven slijten, en het denkbeeld dat men zulk een onmetelijk rijk van oceaan tot oceaan doorkruist, het reizen een waar genot doet zijn. Overal elders is het eene werktuigelijke beweging om een gegeven punt in den kortst mogelijken tijd te bereiken. Het land zelf is vol heerlijke natuurtooneelen, onovertreffbaar in schoonheid en kleurenpracht. En toch, hoe weinigen maken eene reis langs de prachtige Hudson-rivier, langs den Connecticut, den Mohawk of den Susseyulhana, met het doel om het natuurschoon te genieten? Ook het westen en het zuiden hebben hunne bijzondere schoonheden, verrassend voor den vreemdeling; maar hoe weinigen gaan ook daar voor hun vermaak reizen? Hoe weinigen nemen zelfs de moeite om eens goed rondom zich te zien naar hetgeen zich dagelijks aan het schoonheidszoekend oog voordoet? De Amerikaan, die zijne buitenplaats gewoonlijk op schoone punten te midden van dergelijke omstreken vestigt en wiens gave tot landschap-schilderen zeer beroemd is, heeft toch over het algemeen weinig oog voor natuurschoon; hij is altijd te gejaagd, te zeer bezig, te vol zorg en speculatie om op zijn gemak te genieten. Ook heeft het reizen op de spoorwegen, daar dit zoo snel gaat, hem veel minder gezellig en beleefd jegens zijn buurman gemaakt. Men vindt niet langer den waren Yankee met zijne eindeloze vragen, en evenmin ontmoet men den „gezelligen gentleman” uit den ouderwetschen omnibus, die een geheel gezelschap dikwijls den langen tijd

kortte. De beleefdheid, die men vroeger had, om, bij het zien van een jas, een parapluie of een boek op eene zitplaats, die als bezet te beschouwen, wordt niet meer door iedereen in het oog gehouden, en de vermoede reiziger, die reeds eenige dagen en nachten naast een vriend heeft gezeten, vindt dikwijls na eene kleine afwezigheid eene marktvrouw op zijne plaats, die juist is binnengekomen en thans onder voorwendsel van „vrouw” te zijn, weigert de plaats aan den wettigen eigenaar af te staan. Maar zelfs de eerbied voor de zwakkere sekse gaat langzamerhand weg, en dagelijks kan men in de street-cars te Nieuw-York en in andere groote steden, verscheidene dames zien staan, terwijl de heeren blijven zitten, en er niet aan denken op te staan, tenzij misschien bij het binnentreden van een der vele Amerikaansche schoonen, als wanneer somtijds op eens eene menigte plaatsen worden aangeboden, daar iedereen verlangende is een glimlagchend „dank u” tot zich gerigt te zien. Is dit verdwijnen van de etiquette het gevolg van den invloed van vreemdelingen, wier inzigten op dit punt niet zoo overdreven zijn als die van den Amerikaan, of ook weder een der gevolgen van den oorlog, die zoovele maatschappelijke omkeeringen na zich sleepte?

Nieuw York, 11 Maart 1870.